

resnici poravnati kaljeno stanje stvari, tedaj se mora pri bodočnosti početi poravnanje, ker preteklost ni več v rokah človeških. Ono „ravnotežje“, katero naj „pravica“ napravi med „méro zla in med krivdo“ (Ihering: Vermischt. Schrift. str. 163), ne dá se postaviti drugače, nego popravljanjem naravstvenega mišljenja storilčevega (krivčevega). Lahko, da ta popravek družbe ostane dalječ za prvotnim stanjem, o čemer si pravnik ne domišljujejo Bog zna kaj, meneč, „da kazenska sredstva zaostajajo za pravno škodo napravljeno“ (Holtzendorff: Das Verbr. d. Mord. i. t. d. str. 233) t. j. z drugimi besedami in naravnost, da škoda dostikrat ali z večine sploh ni popravna, — a možno je tudi, da se vsaj ponavljanje jednake škode začuva, ali, in možen je tudi ta slučaj, da-si redek, da se škoda ne samó popravi, nego celó poravnanjem preseže. To se dá storiti na dvojni način: po tvarnem povrnjenji škode ali po naravstvenem, da se krivec poboljša in kot vzboljšani član družbe ne popravi samó škode, nego pribavi čez to škodo še dobrotstev družbi. Se vé, v isti obliki se to dostikrat ne dá zvršiti, kakeršno je namreč bilo njegovo zločinstvo, da bi poravnanje izpolnjevalo se uprav nasprotnim činom, ker na pr. ubitega ne more nikdo v življenje obuditi, kar pravniki zovejo „povračilo po zakonu jednakosti“ (primerjaj o tem Holtzendorff-a: ibid. str. 233); a v drugačni obliki je poravnanje mnogokrat možno, torej priporočljivo.

(Dalje prihodnjič.)

O razumljivosti, ki je zahtevamo od slovenskih pravnikov.

I.

V pravnih rečéh izvéden, izkušen in spréten rimski »juris prudens« je hotel, da je njegov zakon izražen takó, da ga vsakdor lahko razume. Vsi pravniki vsega svetá pripoznavajo táko zahtevo rimskih pravnikov kot upravičeno. In res vidimo tudi, kako so se rimski zakonodavci trudili, da so svojim državljanom dajali zakone, katerih določbe so dovršene takó, da je vsaka izmed njih, tudi če bi iz zakona vtrgana bila, kolikor se dostaje dotične do-

ločbe, popolnem razumljiva. Temu se ne protivi rék, da »incivile est, nisi tota lege perlecta una aliqua ejus particula proposita judicare vel respondere«, ker rés je, da celote zakona ni moči soditi iz jedne same njegove določbe, kajti vsaka določba mora biti v soglasji s celim zakonom, kateri se logično ne daje prav soditi, če vsega zakona ne poznamo in ne umejemo. Vender o tem nismo namenjeni tukaj razpravljati in zadoščuje naj opomnja, da novejši pravniki starih rimskih pravnikov vzlic spoštovanju, ki ga imajo do njih, venderle ne posnémajo, kedar zakone dajejo, niti v materijalnem, niti v formalnem pogledu, ker ali nesprétno prepisujejo včasih nedovršene določbe iz zakonov tujih ljudstev, ki za domače razmere niso nikakor prikladne in potrebne, ali pa se povrhu za razumljivost zakona niti ne brigajo; to je razvidno sosebnó iz tega, da prevečkrat rabijo olajšavo L. 26. 28 D. de legib. 1. 3 (»non est novum, ut priores leges ad posteriores trahantur . . . Sed et posteriores leges ad priores pertinent, nisi contrariae sint«) in tako včasih po nepotrebem pri poznejšnjih določbah zakona kažejo na prejšnje določbe s citiranjem golega § ali pa poglavja in narobe. Takó postanejo jednaki zakoni narodu popolnem nerazumljivi. Gotovo je táko ravnanje zakonodavčevo njemu samemu prikladno, ker ga prvič odveže dolžnosti, da bi prejšnje določbe zakona kratko, točno in razumljivo ponovil, drugič pa ga izvéstno varuje nevarnosti, da bi se takšna navajanja krivo ne tolmačila. To pa se ne ponavlja večkrat, ker zakon je za vse ljudstvo, za katero naj velja, a ne samo za pravnike.

Slično pravilu, da zakon bodi razumljiv, in da torej zakonodavec rabi tak jezik in take izraze ter oblike, katere ljudstvo umeje, morala bi biti razumljivost tisto, na kar bi bilo paziti najpoprej beléžniku, kajti »contractus sunt leges inter contrahentes«, in sodniku ter odvétniku, saj sosebnó odvetnik strankam ne bi smel biti samo pravni posredovalec in pravdosrednik, ampak v vseh pravnih rečeh pravi pravoznanec in pravni regulator, pravi »juris consultus« starih Rimljanov.

Gotovo je torej, da zakon mora biti izdan (lex rogata, id est ferta), če hoče biti razumljiv, in pravna pisma (documenta) morajo biti razložena (redacta) in pravni spisi morajo biti pisani, in vse obravnave se morajo vršiti — v jeziku tistega, kogar pravne razmere pred vsemi drugimi zadévajo ter so mu mari (ima svoj in-

teres v njih). Ta jezikovna razumljivost v pravnih rečeh ni, česar se lahko lotijo pesniki in jezikoslovci, ampak to je samo za pravnike (juriste), ki so uže po svojih prejšnjih studijah zmožni jezika (to se dan denašnji doseči dá pa le po vseh studijah od malih nog do dovršenega 8. gimn. razreda). To je torej predmet, kateri smo se namenili razpravljati, in ker se tiče tudi Slovencev, hočemo o tem tukaj napisati nekoliko odkritosrčnih besed.

Najprej moram se izraziti proti pikremu izreku, kakor bi bili Slovenci sedaj sami jezikoslovci, a ne tudi pravoslovci, ker uprav gledé jezika je pri slovenskih pravnih dokaj pritoževati se, če tudi se med njimi dobra volja ne daje zanikati. Tréba pa je, da se slovenski pravniki zraven pravnih studij prav resno poprimejo tudi slovenskega, vsem razumljivega jezika. V ta namén pa je tréba »in primis ed ante omnia«, da po slovensko in ne po tuje mislijo.

Marsikak slovenski jurist se je naučil slovenski jezik za silo ločiti še le pri sodijakih, kedo drugi, sicer pristen in nepokvarjen sin slovenskih poštenih roditeljev, izgubil je dokaj narodnega mišljenja vsaj, gledé govora, v nenarodnih nižjih, srédnjih in visokih šolah, pa v potujčevalnem službovanji bodi pri upravnih in sodnih oblastvih, bodi pri odvetnikih ali notarjih i. t. d. Očividno je, da tak slovenski jurist ne more lahko zdatno premagovati stvari same in jezika. Ali vse to in še marsikatero drugo zlo, včasih celo moralna smrt, to vse ne smé in ne more omahniiti trdnega moža, komur načelo bodi: »etsi fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae«.

Pravoznanstvo na sebi je jako težavno in torej je težavno, če tudi kdo dospè do vrhunca tega znanstva, da bi se razumèti dalo celo jezika zmožnim veščakom. Koliko težje pa je to, če je kdo čisto nevéšč tega znanstva. In trdimo lahko, da sploh vse, kar spada v pravoznanstvo, je nerazumljivo, če se ne razloži določno, v čistem in lahko umljivem jeziku, katerega dobro umeje tist, komur se govori ali piše. To pa je naloga vseh onih, ki naj v narodu vresničujejo uke božanstvene Tetide, to je naloga pravnikov, ki delujejo kot sodniki, politiški uradniki, notarji, advokati, tajniki ali pa pravni konsulenti pri kaki javni in zasébni napravi, ali le kot goli zasébniki. Tem veljajo moje besede, kajti pred njimi, če tudi mogó uplivati in večkrat tudi uplivajo na zakonodavstvo, navadno

leži »lex lata« in oni naj jo, če o njej govoré, vsestransko tudi jasno razlože in prav raztolmačijo za vsak slučaj v življenji.

II.

Razume se tako pač samo po sebi, da tist, kdor réсно hoče postati pravnik, mora réсно učiti se pravniškemu znanstvu in odlično priliko za to nam dajejo sedaj le vseučilišča, kjer ne deluje le jedna sama učilna moč, ampak kjer več, rekel bi, duševno-organsko združenih učenjakov vsak v svoji stroki razsvitljuje razum učečega se mladeniča, ki tako pridobi teoretično-znanstveni temelj, da se na njem lahko vsak sam po svoje razvije v praktičnega pravnika. Nikdor, menim, mi ne prereče, da, kdor hoče varno in veljavno govoriti o pravniških rečéh, mora se dejansko truditi in skrbeti, da mu postane temelj pravniškega znanstva kolikor moči trden in obširen, ker drugače v poznejšnjem življenji sploh ne bode mogel rečij niti jasno videti, niti varno pisati in tudi ne odločno ter odlično govoriti. To bodi réšen in rezek opomin našim mladim juristom na pragu »almae matris«. »Qui bene distinguit, bene docet.« V pravniški znanosti dobro podkovan slovenski jurist bi mogel v pravnih rečéh po slovensko tudi varno, odločno in odlično pisati ter govoriti, vendar pod jednim samim pogojem, da sploh more varno, odločno in odlično pisati — slovenski. Tu je misliti na to, da je kdo osebno zmožen bolj ali manj spretno izražati svoje misli; to zmožnost pa je jako različno narava razdelila med razne osebe; vendar uk in vaja, katero pri nas dobiva in bi lahko še bolj racionalno dobivala mladina po raznih šolah, in privaten trud, ki lahko po vzgledu Demostenovim premaga celo naravne napake, mogel bi nadomeščati to, kar nam naša avstrijska država v svojih temeljnih zakonih sicer jamči, a popolnem ne daje in kar nam upravna oblastva in različne odločilne osebe odtegajo od naših pravic.

Če so pa naši pravniki rés tudi pravniki in če tudi slovensko pravilno pišejo in blagodoneče govorijo, s tem še ni vse storjeno, da bi pravne izraze prav po slovenski oblekli, ker paziti je, da kak izraz ni le po obliki slovenski, ampak da je slovenski in stvarno nosi v sebi za vse slučaje določno zaznamovanje jednega in istega pojma, jedne in iste misli. To doseči bi pa znabiti mogli le pravniki, ki zmagujejo ne le stvari (materijalnega znanja prava), ampak tudi jezik (znanje sredstva zaznamovanja). Priznati moramo, da to

doseči je jako težko in da se izvéden pravnik pri tem mora naslantjati na jezikoslovca, sosebno pri nas v Avstriji, kjer velja nemščina v premnogih zakonih kot izvorni jezik in kjer prelagatelj skoro ne more vseh različnih določeb imeti v mislih. Jezik sam pa bi moral biti brezpogojno gol vseh tujk (tudi po tuje zavutih slovenskih izrékov in rékel); to doseči ni sosebno težko, a po tem bi narod, izvzemši prav redkih slučajev, sam lahko razumel slovenske pravne spise, ki ne bi bili pisani za znanstvo samo ali ne bi imeli znanstvenega sloga in znanstvene veljave; takšni spisi so razlogi k rabsodbam in odlokom, kateri glede stvari navadno presegajo znanje preprostega človeka.

Sedaj omenjeno merilo samo za-se lahko kaže način, kako bi jaz ocenjeval vse razne slovenske prevode zakonov in tudi razne priporočane slovenske izraze, in četudi bi se groze tresel pred kako besedo, kakim izrazom, kakim réklom i. t. d., bi smehljaje se stisnil pisatelju in govorniku roko, češ: »amice, et voluisse juvat!«

(Konec prih.)

Dr. Fr. Oblak.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Z določbo §-a 17. zak. z dne 16. majnika 1874, št. 69 drž. zak. niso izločeni rekurzi na sodniške naredbe, tikajoče se provedenja dokazov s pričami in zvedenci.

V pismeni pravdi *A*-a z *B*-om zaradi plačila 5600 gld. je prvo sodišče z medsodbo spoznalo na dokaz z zvedencema, kateri je tudi proveden bil.

Tožiteljevo zahtevo, da bi se to dokazovanje ponovilo, je prvo sodišče zavrnilo.

Rekurz na ta odlok je višje sodišče zavrnilo, ker po §-u 17. zakona z dne 16. majnika 1874, št. 69 drž. zak. ni dovoljen posebni rekurz zoper pripuščenje dokaza z zvedencema, torej tudi ne zoper provedenje tega dokaza.